

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА

Јун 2020. године

**Смернице за израду
Програма економских реформи
за период од 2021. до 2023. године
за Западни Балкан и Турску**

I УВОД

Избијање пандемије вируса COVID-19 имало је велики утицај на различите области економије, отежавајући раст и постављајући озбиљне изазове пред социјални и здравствени систем. Иницијалне мере за решавање кризе већ су се одразиле на заједничке препоруке усвојене у оквиру Економског и финансијског дијалога између ЕУ и Западног Балкана и Турске у мају 2020. године. У том смислу, Програми економских реформи за период од 2021. до 2023. године фокусираће се на опоравак након пандемије вируса COVID-19, у исто време интегришући средњерочне реформе које ће тај опоравак учинити одрживим и изградити економску отпорност у складу са еколошким, дигиталним и правичним транзиционим приоритетима ЕУ.

Програми економских реформи за период од 2021. до 2023. године треба да буду достављени Европској комисији најкасније до 31. јануара, 2021. године. Програм треба да прати упутства из ових смерница, у којима су уважене поуке извучене из претходних година.

За свеобухватност, кохерентност, делотворност и кредибилитет Програма, од суштинског је значаја чврста веза између макроекономског и фискалног сценарија и структурних реформи. За све реформске мере обухваћене Програмом морају се навести појединости о њиховим процењеним трошковима и финансирању, а оне треба у потпуности да буду рефлектоване у фискалном оквиру. Појединости о трошковима и финансирању сваке реформске мере треба да буду укључене у табеле 10а и 10б у анексу. Учесницама је на располагању техничка помоћ (ТА) као подршка у погледу процене трошкова. Детаљно методолошко упутство је доступно на следећем линку:

https://www.cef-see.org/files/Costing_Guidance.pdf

Израда Програматреба да буде координирана на централном нивоу и подржана на највишем нивоу. У оквиру управе треба да буде именован званичан координатор, који усмерава процес и осигурава широк консензус. Поред тога, у сваком од релевантних ресорних министарстава треба именовати координаторе за израду Програма. Они би заједно чинили радну групу за израду Програма, која ће обезбедити широко власништво над овим процесом. Блиска сарадња националног ИПАкоординатора (NIPAC) кључна је за јачање везе између приоритетних реформи из Програма и ИПА програмирања.

Да би се осигурало власништво над процесом и најшира могућа политичка подршка, од суштинског је значаја укључивање и консултовање других заинтересованих страна, као што су пословна заједница, социјални партнери и цивилно друштво, као и Народна скупштина и регионалне и локалне власти. У идеалном случају, ти актери би требало да буду укључени у цео процес и са њима би требало водити консултације о i) анализи препрека за конкурентност и инклузивни раст које је утврдила Влада, ii) извештавању о спровођењу заједнички усвојених препорука, укључујући мере које се тичу кризе везане за COVID- 19, и претходних програма реформи и iii) утврђивању, одређивању приоритета и формулисању кључних реформи, нарочито оних донетих као подршка за опоравак након кризе изазване вирусом COVID-19. Међутим, као минимум, први комплетан нацрт Програматреба да буде предмет јавних консултација, у оквиру којих нацрт треба да буде доступан јавности најмање две седмице. Добијене коментаре треба доставити Европској комисији у анексу Програма. Те јавне консултације треба да буду покренуте најкасније 23. новембра 2020. године како би се оставило довољно времена да се коментари унесу у нацрт. Такође би требало

организовати одговарајуће консултације са организацијама социјалних партнера, у складу са домаћим механизмом трипартитних консултација.

II МАКРОЕКОНОМСКИ И ФИСКАЛНИ ОКВИР

- а) Када је реч о заједничким екстерним претпоставкама, предлагемо да се, колико је могуће, користи јесења прогноза Комисије, која ће бити објављена почетком новембра. Потребне информације су доступне и у документу са прогнозама.¹ Најновије прогнозе Комисије могу се наћи на вебсајту Генералног директората за економске и финансијске послове (DGECFIN):

http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/index_en.htm

- б) Учеснице се позивају да приложе квантитативне информације тако што ће стандардизовани скуп табела 1-8 у анексу доставити и у облику радног листа који се може отворити у уобичајеним програмима за канцеларијску/пословну употребу.

- в) Да би се побољшала упоредивост различитих достављених података, подржала анализамакроекономског оквира и помогло кандидатима и потенцијалним кандидатима за приступање Европској унији да се упознају са захтевима у погледу података у програмима стабилности иконвергенције, у Програм треба, колико је то могуће, укључити стандардизоване табеле из анекса. У табелама треба приказати збирне податке на централном нивоу, укључујући и финансије локалне управе. Ако би за Програм било корисно да се укључе и додатне, нестандардизоване табеле, онда их, наравно, треба додати.

У сваком случају, треба јасно утврдити статус квантитативних информација. У мери у којој је то тренутно могуће, концепти који се користе треба да буду у складу са стандардима установљеним на нивоу Европске уније, а посебно у контексту Европског система рачуна (ESA). Уколико су подаци засновани на концептима који одступају од ових стандарда, то је потребно напоменути.

III СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ

- а) ЕРП 2021-2023. треба да обухвати следећих осам области:

1. реформа тржишта енергије и транспорта;
2. пољопривреда, индустрија и услуге;
3. пословни амбијент и борба против сиве економије;
4. истраживање, развој и иновације и дигитална трансформација;
5. реформе у области економских интеграција;
6. образовање и вештине;
7. запошљавање и тржиште рада;
8. социјална заштита и укључивање (укључујући здравствену заштиту).

---

¹Техничке претпоставке Комисије о каматним стопама, девизним курсевима и ценама нафте обично се налазе у 1. поглављу текста прогнозе, у посебном оквиру који садржи техничке елементе на којима се заснива прогноза. Процене глобалног раста БДП и светске трговине приказане су у статистичком анексу публикације, у табелама 55–60. Пројекције цена робе налазе се у табели 62 анекса.

Структурне реформе у горенаведених осам области треба да буду што је више могуће прогресивно усклађене састратегијом ЕУ за инклузивни раст у оквиру Зеленог договора (Green Deal), која има за циљ ефикасну, декарбонизовану и конкурентну економију. Посебна пажња ће се обратити на мере опоравка након пандемије вируса COVID-19.

- б) Програм економских реформи је преносни (rolling) програм. Стога, активности укључене у Програм економских реформи 2021-2023. треба да буду исте као и мере из Програма економских реформи 2020-2022. које се односе на 2021. и 2022. годину, ако приоритети остају исти, узимајући истовремено у обзир и оцену Европске комисије из априла 2020. године. Међутим, можда ће бити потребно поново одредити поједине приоритетне реформе како би се на најадекватнији начин подржао опоравак након кризе изазване вирусом COVID-19.
- в) Приоритетне структурне реформе треба да буду у складу са кључним документима израђеним кроз билатералне односе са Европском комисијом, као и са домаћим и регионалним стратегијама и циљевима, имајући у виду да је општи циљ структурних реформи обухваћених Програмом обезбеђивање конкурентности и инклузивног раста. Приоритетне структурне реформе нарочито би требало да допринесу испуњавању економских критеријума за приступање ЕУ.
- г) Европска комисија ће Западном Балкану и Турској пружити помоћ у изради Програма економских реформи 2021-2023, уз подршку Центра за развој финансија (Center of Excellence in Finance – CEF) и потенцијалних ТАИЕХ експертских мисија.

IV ФОРМАТИРАЊЕ

- а) Програм треба да буде написан фонтом 12 и не треба да буде дужи од 85 страна, при чему је за макроекономски и фискални оквир заједно предвиђено 40 страна. Поглавље о структурним реформама не сме да садржи више од 20 реформи и не сме да буде дуже од 40 страна. Обавезно треба додати посебан анекс који ће садржати информације о резултатима и организовању процеса консултација са спољним заинтересованим странама, укључујући евентуалне писане прилоге и списак директно консултованих институција. Додатне информације и анализе треба додати као посебне анексе основног документа.

V КОНТАКТ ОСОБЕ У ЕВРОПСКОЈ КОМИСИЈИ

- а) Питања и коментари у вези са макроекономским и фискалним оквиром могу се упутити г. Увеу Штаму (UweStamm) из Генералног директората за економске и финансијске послове (DGECFIN) на имејл адресу Uwe.Stamm@ec.europa.eu. Питања и коментари у вези са структурним реформама у областима 1-5 могу се упутити гђи. Барбари Банки (BarbaraBanki) из Генералног директората за суседску политику и преговоре о проширењу (DGNEAR) на имејл адресу Barbara.BANKI@ec.europa.eu. Питања и коментари у вези са структурним реформама у областима 6-8 могу се упутити г. Луису Пратсу (LluísPrats) из Генералног директората за запошљавање, социјална питања и инклузију (DGEMPL) на имејл адресу Lluís.Prats@ec.europa.eu.

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА

**ПРОГРАМ ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ (ЕРП)
ЗА ПЕРИОД ОД 2021. ДО 2023. ГОДИНЕ**

ОПШТИ ОКВИР

Очекивана структура и садржај Програма детаљније су описани у даљем тексту. Општи оквир има за циљ да усмери учеснике у изради Програма како би се гарантовало да су пружене информације одговарајуће и међусобно упоредиве.

Садржај

I. УВОД.....	NAPAKA! ZAZNAMEK NI DEFINIRAN.
II. МАКРОЕКОНОМСКИ И ФИСКАЛНИ ОКВИР.....	3
III. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ	3
IV. ФОРМАТИРАЊЕ.....	4
V. КОНТАКТ ОСОБЕ У ЕВРОПСКОЈ КОМИСИЈИ.....	4
1. ОПШТИ ОКВИР И ЦИЉЕВИ ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ (МАКС. 1 СТР.).....	7
2. СПРОВОЂЕЊЕ ПРЕПОРУКА (МАКС. 2 СТР.).....	7
3. МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР (МАКС. 15 СТР.).....	7
3.1. Новија економска кретања.....	7
3.2. Средњорочни макроекономски сценарио.....	7
3.3. Алтернативни сценарији и ризици.....	9
4. ФИСКАЛНИ ОКВИР (МАКС. 25 СТР.).....	NAPAKA! ZAZNAMEK NI DEFINIRAN.
4.1. Стратегија јавне политике и средњорочни циљеви.....	10
4.2. Извршење буџета у 2020. години.....	10
4.3. Буџетски планови за годину у којој се подноси Програм.....	10
4.4. Средњорочни буџетски изгледи.....	10
4.5. Структурни баланс (циклична компонента дефицита, једнократне и привремене мере, фискална позиција).....	11
4.6. Висина и кретање дуга, анализа трансакција испод црте и прилагођавања тока дуга (stock-flow adjustments).....	11
4.7. Анализа осетљивости и поређење са претходним програмом.....	12
4.8. Квалитет јавних финансија.....	12
4.9. Фискално управљање и буџетски оквири.....	12
4.10. Одрживост јавних финансија.....	13
5. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ 2021-2023. (МАКС. 40 СТР.).....	134
5.1. ИДЕНТИФИКАЦИЈА КЉУЧНИХ ПРЕПРЕКА ЗА КОНКУРЕНТНОСТ И ИНКЛУЗИВНИ РАСТ (макс. 3 стр.).....	14
5.2. Резиме реформи (макс. 1 стр.).....	14
5.3. Анализа по областима и мере структурних реформи (макс. 35 стр.).....	15
I. Репорма тржишта енергије и транспорта.....	17
II. Пољопривреда, индустрија и услуге.....	187
III. Пословни амбијент и борба против сиве економије.....	188
IV. Истраживања, развој и иновације и дигитална трансформација.....	188
V. Репорме у области економск интеграција.....	198
VI. Образовање и вештине.....	198
VII. Запосленост и тржиште рада.....	198
VIII. Социјална заштита и инклузија, укључујући здравствену заштиту.....	199
6. ТРОШКОВИ И ФИНАНСИРАЊЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ.....	209
7. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧИВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА (МАКС. 1 СТР.).....	209

1. ОПШТИ ОКВИР И ЦИЉЕВИ ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ (МАКС. 1 СТР.)

У овом поглављу треба укратко објаснити статус Програма у контексту домаћих процедура, нпр. навести да ли га је усвојио парламент и да ли је био предмет опсежног процеса консултација са екстерним актерима. Поред тога, треба укратко описати кључне економске изазове у држави, нарочито у контексту опоравка од кризе изазване вирусом COVID-19, постојећи средњорочни оквир јавне политике и навести главне циљеве јавне политике уграђене у тај оквир. Учесницама се препоручује да се позову на процену Европске комисије у одговарајућем годишњем извештају у оквиру пакета проширења.

2. СПРОВОЂЕЊЕ ПРЕПОРУКА (МАКС. 2 СТР.)

Навести сажет преглед мера које су предузете или које су планиране за време трајања програма у циљу спровођења *препорука* усвојених на Економском и финансијском дијалогу у мају 2020. године, укључујући краткорочне и средњорочне мере за ублажавање утицаја пандемије вируса COVID-19. Следећа поглавља о средњорочном макроекономском и фискалном оквиру и структурним реформама треба да буду у складу са овим мерама спроводећи препоруке из 2020. године и садрже осврт на њих и њихов очекивани утицај где је то потребно. Поред извештавања о спровођењу хитних мера за ублажавање кризе у току 2020. године узроковане вирусом COVID-19, структурне реформе за период 2021-2023. године требало би да се фокусирају и на мере подршке средњорочном економском развоју, адекватно прилагођене контексту опоравка од кризе.

3. МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР (МАКС. 15 СТР.)

На почетку економског оквира треба дати кратак преглед очекивања Програма у погледу кретања светске економије и кратак опис техничких претпоставки на којима се Програм заснива.²

3.1. Новија економска кретања

У овом потпоглављу треба дати веома кратак приказ кретања у 2020. години, при чему се треба усредсредити на основне економске агрегате, као што су ниво производње, потрошња, инвестиције, запосленост, продуктивност, зараде, екстерни сектор, инфлација, променљиве везане за монетарну и кредитну политику, као и девизни курс.³ Дубљу анализу одређених макроекономских питања треба дати у следећем потпоглављу.

Осим тога, у тексту ће се упоредити економски трендови који су се јавили од подношења претходног документа са трендовима који су се предвиђали у претходном документу. У том поређењу треба истаћи разлоге за евентуална значајна одступања од очекиваних трендова.

3.2. Средњорочни макроекономски сценарио

Очекује се да у Програму буде дат реалан и доследан средњорочни макроекономски

---

²У табели 8 у анексу треба резимирати кључне податке из овог потпоглавља. У случају већих измена у односу на претходни Програм или значајних одступања између претпоставки Програма и претпоставки Европске комисије, то треба појаснити у коментарима у табели 8.

³Дискусија у овом потпоглављу треба да се заснива на подацима датим у табелама 1 и 2 у анексу, као и у некој другој табели по избору.

сценарио. Значајне разлике између домаћих прогноза и прогноза служби Европске комисије за јесен 2020. (ако буду расположиве) треба ближе објаснити. У таквим случајевима, било би корисно да се дају назнаке о ефекту који би усвајање екстерних претпоставки Европске комисије имало на главне променљиве у програмском оквиру (раст, инфлација, буџетски резултат и салдо текућег рачуна). Одговарајућу пажњу треба посветити комбинацији мера економске политике која подржава предвиђена макроекономска кретања.

У макроекономском оквиру треба размотрити изгледе за сваку од следећих основних макроекономских области засебно и објаснити евентуалне значајне промене упројектованим трендовима у односу на претходни документ, на тај начин прописно одражавајући измењени контекст након кризе изазване вирусом COVID-19.

Реални сектор

Програм треба да садржи довољно информација о изгледима за реални сектор како би омогућио анализу цикличне позиције привреденакон утицаја кризе проузроковане вирусом COVID-19. Претпоставке о реалном расту БДП-а треба да буду поткрепљене подацима о очекиваним изворима раста, како у погледу промена фактора производње, тако и у погледу агрегатне тражње, које произилазе из постојећих мера опоравка, ако је примењиво, као и структурним реформама са великим очекиваним утицајем на раст. Овде је потребно навести пет мера структурних реформи са листе од 15-20 мера укључених у Поглавље 5 за које се сматра да ће имати највећи утицај на раст у средњорочном периоду.

Монетарна политика, девизни курс и инфлација

У Програму треба укратко изложити тренутну позицију и намеравану монетарну политику, као и њихову везу са стабилношћу цена, режимом девизног курса и, у општијем смислу, комбинацијом мера политике. Надлежни се позивају да дају опис постојећих решења у погледу девизног курса, као и евентуалне предложене промене у светлу средњорочне одрживости постојећих решења. Поред тога, надлежни треба да изложе очекивану путању инфлације и да објасне инструменте јавне политике који ће се користити за остваривање циљане инфлације.

Треба навести и објаснити значајне промене у циљевима или инструментима јавне политике у односу на претходни документ, и то за монетарну политику, политику девизног курса и инфлацију.⁴

Екстерни сектор и његова средњорочна одрживост

У овом потпоглављу треба проценити претходно и очекивано будуће кретање салда текућег рачуна, укључујући главне елементе које он обухвата (нпр. салдо робе/услуга, нето примарни доходак, текући трансфери). Такође треба проценити у којој мери је кретање текућег рачуна циклично или структурно, са освртом на кризу проузроковану вирусом COVID-19. Како би се проценила осетљивост платног биланса, у Програму треба дати и анализу токова капитала и њихове структуре (прилив СДИ, портфолио инвестиције, зајмови од банака и др.), при чему треба јасно идентификовати очекиване токове који ће генерисати дуг у временском оквиру Програма.

Да би се анализа токова допунила проценама стања, треба обухватити и кретање нето међународне инвестиционе позиције (NIIP) и/или бруто спољног дуга. Да би се боље проценила осетљивост, препоручује се да се посебно обраде обавезе за које је потребно

---

⁴Овде се текст може позвати на табеле 1а и 1б у анексу.

отплатити главницу или камату, за разлику од обавеза које не генеришу дуг. У том смислу, већи ризици који би могли да утичу на одрживост спољног дуга биће идентификовани путем процене осетљивости која проистиче из потенцијалних потреса на страни каматних стопа и девизних курсева и структуре доспећа дуга. Треба обухватити и пројектована кретања девизних резерви у односу на извоз и краткорочни дуг.

Дискусију треба допунити анализом изгледа извозног резултата, укључујући очекивано кретање његове географске и секторске структуре. Кретања у погледу конкурентске позиције са аспекта ценовне и трошковне конкурентности такође треба проценити помоћу конвенционалних индикатора, као што су реални ефективни курс⁵, номинални јединични трошкови рада и др. Поред тога, треба проценити и промене у уделу робе и услуга у укупном извозу да би се оценила и ценовна и неценовна конкурентност. Овај део треба закључити кратком општом проценом средњорочне одрживости екстерне позиције.

Поред тога, да би се допунила макроекономска анализа из претходног текста, у овом потпоглављу треба дати квалитативну процену домаћих тржишта робе и услуга са аспекта њихове отворености за међународну конкуренцију и њиховог степена интегрисаности са привредом ЕУ. Та процена треба да се заснива на новијим кретањима у: (i) отворености трговине, (ii) учинку у погледу СДИ и (iii) препрекама трговини робом и услугама и прекограничним инвестицијама, са освртом на утицај кризе проузроковане вирусом COVID-19.

У случају да буду утврђени потенцијални проблеми, од надлежних се очекује да изложе своје предлоге у погледу јавне политике. Треба навести и објаснити значајне промене у циљевима или инструментима јавне политике у односу на претходни документ.⁶

Финансијски сектор

Надлежни треба да наведу квантитативне и квалитативне информације о кретању финансијског сектора, укључујући информације о његовој посредничкој улози између инвеститора и штедиша, као и како су на то утицале последице пандемије вируса COVID-19 и мере ублажавања. Треба размотрити пројектована кретања домаћих кредита, са посебним освртом на кретање кредита у приватном сектору и дуг приватног сектора. Пројектоване трендове у структури домаћих кредитних токова и валутама у којима су деноминирани треба размотрити на основу података о девизним обавезама различитих сектора привреде према банкарском систему, небанкарским финансијским институцијама и екстерним повериоцима. Треба проценити стабилност домаћег финансијског и банкарског система и истаћи евентуалне слабости које би могле да угрозе његову стабилност. Треба проценити ризике везане за могућу повратну спрегу између реалне привреде и финансијског сектора.

Програм треба да пружи и информације о евентуалним планираним реформама финансијског сектора; посебно треба истаћи пруденцијалне, надзорне и регулаторне промене предвиђене у периоду обухваћеном програмом с циљем очувања стабилности финансијског система, као и мере за решавање питања проблематичних кредита.

---

⁵Молимо да дате кратко објашњење начина израчунавања реалног ефективног курса, укључујући информације о пондерисању корпе валута и дефлатору који се користи.

⁶Овде се текст може позвати на табеле 1а, 1д, 1ф, 1г и 8 у анексу.

3.3. Алтернативни сценарији и ризици

У овом потпоглављу треба дати процену главних позитивних и негативних ризика везаних и за екстерно и за домаће окружење који су присутни у макроекономском сценарију. Треба узети у обзир потенцијалне негативне ризике по домаћу тражњу, као што су велике неизвесности у вези вируса COVID-19, авезане за здравствени и економски развој, одлагања спровођења кључних структурних реформи, одлагања у спровођењу критичних структурних реформи, подбачај у реализацији јавних инвестиција, политичка неизвесност која умањује поверење, или неповољна кретања расположивог дохотка домаћинства. У случају да буду утврђени ризици по основни сценарио, свесрдно се препоручује израда алтернативног макроекономског сценарија, у ком треба јасно навести све разлике између сценарија у претпоставкама и трендовима.

4. ФИСКАЛНИ ОКВИР (МАКС. 25 СТР.)

4.1. Стратегија јавне политике и средњорочни циљеви

Ово потпоглавље ће служити као увод и у њему треба објаснити општу стратегију фискалне политике након великих фискалних последица услед кризе узроковане вирусом COVID-19. Посебну пажњу треба посветити стављању циљева фискалне политике у шири контекст општег оквира економске политике. У Програму треба дати и процену структуре и ефикасности система прихода, као и структуре и делотворности расхода, и истаћи промене које ће бити уведене фискалном стратегијом. Треба се позвати на оценупретходног Програмакоју је дала Европска комисија, као и на Заједничке закључке са економског и финансијског дијалога између држава чланица ЕУ и Западног Балкана и Турске из маја 2020. године.

4.2. Извршење буџета у 2020. години

У овом делу Програма треба описати извршење буџета за 2020. годину. Треба укратко описати кретање главних категорија расхода и прихода, упоредити их са буџетом за 2020. годину⁷ и у потпуности сагледати разлоге одступања. Ово поглавље такође треба да садржи део са кратким приказом свих фискалних последица насталих услед кризе изазване вирусом COVID-19. Овај део такође треба да садржи табеларни приказ; предложени формат табеле дат је у наставку, при чему цифре треба уносити у процентима процењеног БДП-а за 2020. годину.

Процењени фискални утицај кризе услед COVID-19 за 2020. годину	Услед једнократних дискреционих мера (у % БДП-а)	Услед даљих дискреционих мера (у % БДП-а)	Услед успоравања економске активности (у % БДП-а)
Расходи буџета			
Приходи буџета			
Утицај на укупни буџет			

⁷Где је то случај, може се направити и поређење са ребалансираним буџетом за 2020. (у Смерницама је остало за 2019.) годину.

Јавни дуг			
Индириктне обавезе			

4.3. Буџетски планови за годину у којој се подноси Програм

У овом делу, Програм треба да опише буџетске планове за годину у којој се подноси. Развој главних категорија расхода и прихода треба укратко описати и упоредити са буџетским планом и исходом за претходну годину. Разлоге за одступања од претходне године треба објаснити и проценити.

4.4. Средњорочни буџетски изгледи

У овом потпоглављу треба, за цео програмски период, описати буџетске и друге економске мере које се предузимају или су предложене ради остваривања фискалних циљева програма. Треба укључити фискални план за период 2022-2023. године, као и опис и квантитативне податке о јавним политикама и мерама на којима се заснивају. У Програму треба илустровати изводљивост владиних фискалних циљева помоћу пројекције основних фискалних агрегата. Треба проценити у којој мери очекивани буџетски баланс може зависити од остварења структурних реформи.

Ради свеобухватног разумевања кретања резултата сектора државе и буџетске стратегије уопште, у Програму треба навести односе расхода и прихода и њихове компоненте. Очекује се да то буде поткрепљено квантитативним и квалитативним информацијама о најзначајнијим мерама јавне политике на приходној и расходној страни које ће подржати изложену фискалну стратегију, или које могу имати утицаја на остваривање фискалних циљева, на пример у области опорезивања (укључујући процене пореских издатака), зарада и запослености у јавном сектору, система социјалних давања, реформе субвенција и др. Треба јасно разграничити једнократне и друге привремене мере од трајних.

У складу са листом пет структурних реформи са највећим очекиваним утицајем на раст наведеним у потпоглављу 3.2. Реални сектор, потребно је направити процену очекиваног буџетског утицаја ових пет мера.

У Програму треба навести и информације о плановима за финансирање постојећег и будућих дефицита сектора државе и изворима и очекиваним трошковима тог финансирања (укључујући, где је то могуће, средства Европске уније), као и о евентуалним плановима за приступ тржиштима дужничких хартија од вредности.⁸

4.5. Структурни баланс (циклична компонента дефицита, једнократне и привремене мере, фискална позиција)

Без обзира на веома висок ниво несигурности везан за процене потенцијалног БДП-а и структурног фискалног баланса у светлу велике економске нестабилности и изузетно несигурних прогноза основних променљивих, учеснице се позивају да изложе своја гледишта о цикличној позицији привреде и њеном утицају на буџетску позицију. У тексту

⁸Подаци треба да буду наведени на основу табела 2, 3, 6 и 7 у анексу и упоредиви са подацима наведеним у обавештењу о фискалној политици. Једино ако то још није могуће због ограничене расположивости и/или прелиминарног карактера фискалних података у складу са ESA 2010, као алтернатива се могу користити подаци статистике јавних финансија (GFS). Треба јасно навести тачне разлоге за то, уз детаљан календар активности потребних за отклањање ових значајних методолошких слабости.

треба размотрити факторе који утичу на потенцијални раст и циклична кретања, као и параметре, податке и методологију коришћене за пројекције. Треба јасно идентификовати једнократне и привремене и приказати процене њиховог утицаја на буџет (као удео у БДП-у) за претходну годину и цео програмски период.

4.6. Висина и кретање дуга, анализа трансакција испод црте и прилагођавања тока дуга

У Програму треба описати институционално уређење за управљање домаћим и спољним јавним дугом и дугом са државним гаранцијама. Треба навести евентуалне предложене промене тог уређења. У случајевима где су уведене границе задуживања, у Програму треба објаснити основне елементе горњих граница.

У овом потпоглављу треба дати и опис кључних карактеристика постојећег стања дуга и пројекцију његовог кретања и детерминанти тог кретања на свим нивоима власти. Треба изричито навести кључне претпоставке, нпр. о кретању каматних стопа и девизног курса. Ради свеобухватног разумевања кретања стања дуга, треба, колико је то могуће, навести информације о компонентама прилагођавања тока дуга, планираним приливима од приватизације и другим финансијским трансакцијама. Где је то релевантно, препоручују се анализе осетљивости.

Индиректне обавезе⁹

У овом потпоглављу треба дати процену индиректних обавеза на централном и локалном нивоу, као што су државне гаранције за задуживање недржавних субјеката, правне обавезе, обавезе финансијских институција које проистичу из јавноприватних партнерстава и концесија, обавеза државних финансијских институција и државних /јавних предузећа, обавезе квазидржавних организација, спасавања банака и акумулирања и/или измиривања закаснелих обавеза и дугова државних и јавних предузећа. Треба приказати рашчлањене факторе који чине основу индиректних обавеза приказаних у Табели 7а у Анексу, и дати одређене информације о индиректним обавезама насталим као део мера реакције на COVID-19, као што су шеме кредитних гаранција. У том контексту, било би корисно описати предвиђене „резервне планове“, тј. алтернативне мере које би се предузеле ако буде потребно, као и резерве за непредвиђене ситуације.

4.7. Анализа осетљивости и поређење са претходним програмом

- Осетљивост буџетских пројекција на алтернативне сценарије и ризике

У овом потпоглављу треба дати процену главних позитивних и негативних ризика по фискални сценарио током програмског периода, посебно у вези неизвесности о путу опоравка од кризе узроковане вирусом COVID-19.

Она треба да буде пропраћена анализом осетљивости, која би посматрала утицај промена у главним економским претпоставкама (посебно раст БДП, каматне стопе и девизни курсеви) и/или алтернативног макроекономског сценарија изложеног у поглављу 2. о фискалној позицији.

- Поређење са претходним програмом

---

⁹ESA 2010 дефинише индиректну имовину и индиректне обавезе као споразуме према којима је једна страна (у овом случају општа држава) дужна да изврши уплату или низ уплата другој јединици само ако преовладавају одређени специфични услови.

Резултате буџета и постојеће планове у области јавне политике треба укратко упоредити са циљевима изложеним у претходном програму, уз процену разлога за евентуалне значајније разлике у резултатима и будућим циљевима.

4.8. Квалитет јавних финансија

У овом поглављу треба описати стратегију јавне политике и конкретне мере за побољшање квалитета јавних финансија. Треба појаснити недавно спроведене и предвиђене промене у саставу јавне потрошње и мере за побољшање прилагођености раста и доприноса социјалној укључености, уједно подржавајући инвестиције у физичку инфраструктуру и људски капитал (нпр. удео капиталног издатка, удео трошкова образовања и здравствене заштите - Табела 3 у Анексу). У овом поглављу такође треба идентификовати главне реформе везане за ефикасну употребу ресурса у јавном сектору. Информације о потрошњи треба допунити описом стратегије и мера за побољшање структуре и ефикасности прихода, као и могућих реформских планова у тој области. У том смислу, у овом одељку ће се успешно представити кораци које је потребно предузети да би се решило опорезивање са великим дисторзивним ефектима, као што је велико фискално оптерећење које отежава стварање радних места и подстиче неформалност. По потреби, ово поглавље треба да се односи и на одрживост система социјалне сигурности у односу на доприносе.

4.9. Фискално управљање и буџетски оквири

У Програму треба описати предвиђене промене у фискалном управљању, тј. у практичним решењима, правилима и институцијама на којима се заснива вођење фискалне политике, као што су: (1) нумеричка фискална правила; (2) независне фискалне институције које прате фискалне резултате и/или саветују владу о питањима фискалне политике; (3) средњорочни буџетски оквири; (4) коришћење реалних, непристрасних прогноза за планирање буџета и њихову редовну евалуацију; (5) расположивост и квалитет фискалних података и усаглашавање са стандардима ЕСА. Програм треба да представи усклађеност са фискалним правилима током програмског периода.

4.10. Одрживост јавних финансија

Од надлежних се очекује да изнесу своју стратегију јавне политике за одрживост јавних финансија. Као подршку остваривању те стратегије, у Програму треба изложити анализу дугорочне одрживости јавних финансија, посебно у светлу предвиђених трендова у расходима за пензије и здравствену заштиту.¹⁰

Јавне политике на којима се та стратегија заснива треба да буду описане на одговарајући начин, а пројекције треба да се заснивају на „сценарију спровођења постојеће политике“. У случају да су реформе планиране али још нису спроведене, треба укључити и табелу са алтернативним „реформским сценариом“ и изложити реформе, на пример у области пензија и здравствене заштите.

5. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ 2021-2023. (МАКС. 40 СТР.)

У овом поглављу прво треба дати сажет преглед главних структурних препрека за

---

¹⁰Овде се текст може позвати на табелу 7 у анексу.

конкурентност и инклузивни раст на централном нивоу, у светлу утицаја кризе узроковане вирусом COVID-19. После тог прегледа, анализа структурних препрека на централном нивоу у целини треба да буде разложена по областима (које су укратко наведене у даљем тексту), како би се детаљније описало садашње стање привреде. На основу те анализе, у овом поглављу затим треба идентификовати 15–20 реформи, подељених по областима, које ће бити спроведене у периоду 2021–2023. године како би се превазишле најважније структурне препреке на тај начин пружила подршка опоравку након кризе изазване вирусом COVID-19. Треба детаљно разрадити очекивани исход или утицај реформи. Важно је укључити и посебне активности и детаљну динамику сваке од реформских мера.

Структурне реформе за подстицање економског опоравка треба да имају за циљ да подрже модел економског раста који се заснива на ефикаснијој употреби ресурса, мањој производњи угљеника и који је флексибилнији по питању заштите животне средине и здравља. То би требало да подразумева прогресивно интегрисање еколошке и климатске одрживости у све релевантне реформе.

За више информација о дефиницији структурне реформе и мере, погледати Смернице из 2018. године на следећем линку:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/policy-highlights/economic-governance_en

5.1. Идентификација кључних препрека за конкурентност и инклузивни раст (макс. 3 стр.)

У овом поглављу треба дати сажет преглед главних структурних препрека за конкурентност и инклузивни раст на централном нивоу. Тај преглед треба да представља ажурирану анализу претходног програма чиме би се показало да лису већ идентификоване препреке постале мање или више ограничавајуће услед економских кретања и спроведених структурних реформи. Такође треба идентификовати све нове препреке које се могу јавити, нарочито у контексту кризе изазване вирусом COVID-19. Преглед (на националном нивоу) треба ограничити на анализу кључних препрека и изазова у свим секторима и у њему **не треба извештавати о спроведеним реформама или плановима за реформе.**

ОЕЦД ЕРП дијагностичка алатка (документ је доступан на линку https://www.oecd.org/south-east-europe/programme/ERP_Diagnostic_Tool.pdf) може да пружи практичне смернице за развој овог поглавља и њено коришћење се препоручује.

5.2. Резиме реформи (макс. 1 стр.)

Ово поглавље треба да садржи преглед у облику табеле са 15–20 реформи изложених у даљем тексту. **У случају да је одређена реформа повезана са препорукама из претходних година, то треба да буде наведено у табели.**

Мере треба пренети из прошлогодишњег Програма ако и даље представљају главни приоритет и одговарају на главне структурне изазове. Мере треба, по правилу, обуставити само ако i) су потпуно спроведене, ii) се не односе ефикасно на главне препреке или iii) их надлежни више не сматрају приоритетним, нарочито у контексту кризе изазване вирусом COVID-19. Уколико се мера обуставља, потребно је навести образложење у табели 11 у Анексу Програма. Кашњења у спровођењу нису валидан разлог за одбацавање мере.

Мере треба одабрати на основу идентификованих кључних препрека за конкурентност и инклузивни раст у потпоглављу 5.3. у наставку. Препоруке из маја 2020. године би, такође, требало да помогну у приоритизацији мера структурних реформи за Програм економских

реформи 2021-2023. јер садрже главне потребе за структурним реформама сваке економије, у складу са заједничким договором. Било која препорука из 2019. године која још увек није спроведена, а која није обухваћена препорукама за 2020. годину (услед замене краткорочним хитним мерама за ублажавање кризе изазване вирусом COVID-19) такође може помоћи у приоритизацији мера за 2021-2023. годину. Транспарентна методологија за приоритизацију, заснована на критеријумима, илустрована је у *ОЕЦД ЕРП алатки за приоритизацију* (документ је доступан на линку:

https://www.oecd.org/south-east-europe/programme/ERP_Prioritisation_Tool.pdf).

5.3. Анализа по областима и структурне реформе (макс. 35 стр.)

Свака област треба да има следећу структуру (молимо да у Програму користите поднасловe ради праћења структуре):

а. Анализа главних препрека

Овде треба да буду јасно идентификоване кључне препреке и њихови ефекти на конкурентност, раст и социјални исходи по запосленост и равноправност полова, са допуњеном анализом из претходног програма и идентификовањем било којих нових препрека које се могу јавити, нарочито услед кризе изазване вирусом COVID-19. Уколико је могуће, потребно је дати приказ хитних/краткорочних мера које су уведене како би се ублажио утицај пандемије вируса COVID-19 у одређеној области, као и начин на који су повезане са насталим препрекама.

Требало би размотрити и препреке за регионалну економску интеграцију, укључујући и спровођење Вишегодишњег акционог плана за Регионални економски простор (REA MAP). Свеобухватан скуп индикатора који описују стање, као и примере структурних препрека и њихов утицај на конкурентност и раст за сваку област Програма, могу се наћи у *ОЕЦД ЕРП дијагностичкој алатки*, која се може користити као референтни документ за развој овог одељка.

б. Реформе

Овај одељак треба да садржи највише 20 *јасно нумерисаних* реформи. 15-20 реформских мера не морају да покрију свих осам горенаведене области. Међутим, чак и када не постоји приоритетна реформска мера у једној од области, и даље је неопходно обухватити анализу главних препрека. За сваку реформу, треба навести *само* следеће информације:

1. Опис мере

Дати сажет опис мере, укључујући информације о њеном главном циљу и о препреци коју је потребно решити, као и информације о њеним везама са националним стратешким документима или секторским стратегијама и ширим реформским напорима. Где је то потребно, кратко нагласити начин на који мера подржава постизање економских критеријума за приступање ЕУ. По потреби јасно нагласити и укратко објаснити начин на који ће предвиђена мера допринети спровођењу европског Зеленог договора (Green Deal) и/или остваривању Циљева одрживог развоја Уједињених нација (SDGs). Ако је мера пренета из претходне године, навести да ли су реализоване активности које су биле планиране за претходне године. Ако нису, објаснити кашњења.

а) Активности планиране за 2021.

Описати активности планиране за 2021. годину и *навести које је надлежно тело/министарство или други актер одговоран за реализацију сваке од активности.*

б. Активности планиране за 2022.

Описати активности планиране за 2022. годину и *навести које је надлежно тело/министарство или други актер одговоран за реализацију сваке од активности.*

в. Активности планиране за 2023.

Описати активности планиране за 2023. годину и *навести које је надлежно тело/министарство или други актер одговоран за реализацију сваке од активности.*

Активности представљају појединачне кораке који директно доприносе спровођењу мере. Морају бити јасно дефинисане у смислу очекиваних резултата (непосредни резултат) и поткрепљене прецизном проценом трошкова те мере.

2. Индикатори резултата

У једноставну табелу унети 2-3 индикатора резултата на централном нивоу за праћење и процену резултата сваке реформе у оквиру специфичних сегмената или сектора привреде. Ови индикатори треба да буду специфични за сваку реформу. Више информација о избору индикатора може се наћи у *ОЕЦД ЕРП алатки за праћење* (документ је доступан на линку https://www.oecd.org/south-east-europe/programme/ERP_Monitoring_Tool.pdf).

Пример:

Индикатор	Базна година (уписати годину)	Средњорочициљ (уписати годину)	Циљ (уписати годину)

Реформске мере из ЕРП документима могу подстаћи економску политику и политику запошљавања ка постизању циљева одрживог развоја Уједињених нација (SDGs) и допринети спровођењу европског Зеленог договора (Green Deal) праћењем напретка и обезбеђивањем боље координације националних напора.

Да би се додатно ускладио ЕРП процес са Европским семестром, може се поменути и допринос реформе постизању циљева одрживог развоја Уједињених нација (SDGs), у случају да су доступни одговарајући подаци (у идеалном случају засновани на индикаторима који су у складу са Eurostat EUSDG сетом индикатора¹¹).

3. Очекивани утицај на конкурентност (који није релевантан за област „социјална заштита и инклузија“)

Сврха овог одељка је да се процени очекивани квантификовани утицај на конкурентност и/или раст. ЕРП треба да идентификује 1-3 индикатора утицаја на централном нивоу који се могу применити на сваку реформу како би могао да се процени утицај и затим извештава о њему. Више информација о избору индикатора

¹¹Најновије информације о SDG сету индикатора Еуростата доступне су на линку <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/overview>

може се наћи у *ОЕЦД ЕРП алатки за праћење*. Такви индикатори исхода би требало да помогну у одговору на следећа питања: Како сектори или предузећа на које се односи реформа доприносе БДП-у, расту БДП-а, извозу или расту извоза сада, и у којој мери се очекује да се то промени након спровођења реформе? За посматрање потенцијалних ефеката, треба користити дужи временски оквир; код неких реформи (нпр. у образовању), то ће се видети тек за 10 или 20 година.

4. Процењени трошкови активности и извори финансирања

Потребно је проценити годишње додатне трошкове реализације свих активности у оквиру реформе. Навести извор финансирања који се користи за покривање укупних трошкова. Међутим, не наводити конкретног донатора или зајмодавца поименце. Даља упутства о процени трошкова и финансирању структурних реформи могу се наћи у Методологији за процену трошкова коју је израдио Center of Excellence in Finance - CEF (документ је доступан на линку https://www.cef-see.org/files/Costing_Guidance.pdf).

У Програму економских реформиза 2021-2023. годину реални трошкови могу се повећати услед веће неизвесности буџетских оквира током опоравка од кризе изазване вирусом COVID-19. Потребно је објаснити несигурности и претпоставке везане за трошкове и процене финансирања. Треба планирати једино средстава која су већ обезбеђена, и избегавати категорију „тек треба да се утврди“. Треба развити сценарио за непредвиђене случајеве за мере које захтевају значајно финансирање или чији су трошкови прилично несигурни, са назначеним активностима које ће бити реализоване као приоритетне у случају да планирано финансирање буде у потпуности доступно. Такође, у овом одељку потребно је навести индиректне обавезе и смањење прихода за мере које не доводе непосредно до директних трошкова (нпр. јемства за зајмове или смањење пореза и такси).

5. Очекивани утицај на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, родна равноправност и приступ здравственој заштити

Процените очекивани квалитативни и/или квантитативни утицај реформе на социјалне циљеве, као што су запосленост, смањење сиромаштва, родна равноправност и здравствена заштита, за краткорочне, средњорочне и/или дугорочне периоде. Ако је мера неутрална у смислу утицаја на род потребно је то буде јасно назначено.

6. Очекивани утицај на животну средину

Проценити очекивани утицај реформе на животну средину (квантитативни) закраткорочни, средњорочни и/или дугорочни период у складу са циљевима постављеним у ЕУ Зеленом договору (Green Deal) и међународним обавезама (ако је примењиво). Ако је мера неутрална у смислу утицаја на животну средину потребно је да то буде јасно назначено.

7. Потенцијални ризици

Потребно је попунити и приложити доленаведену табелу за сваку реформу. У табели је потребно идентификовати главне ризике који могу утицати на спровођење мере, као и радње које ће се предузети како би се умањио ризик или ублажили ефекти ризика уколико до његовог остваривања ипак дође.

Ризик	Вероватноћа за остваривање ризика (ниска или висока)	Планиране активности за ублажавање ризика

I Реформа тржишта енергије и транспорта

Овим пододељком ће бити обухваћене јавне политике које директно утичу на конкурентност тржишта транспорта и енергије (нпр. либерализација тржишта енергије, јачање регулативе и надзора и др.).

Реформске мере у овој области треба да се фокусирају на чисту, доступну и безбедну енергију, као и на изградњу и обнову уз ефикасну употребу енергије и ресурса, искоришћавањем потенцијала обновљиве енергије и смањењем утицаја сектора транспорта и енергетике на животну средину.

II Пољопривреда, индустрија и услуге

Овим пододељком ће бити обухваћене јавне политике које директно утичу на конкурентност одређеног сектора обухваћеног овим пододељком. То укључује секторске и међусекторске развојне стратегије које се односе на било који од три привредна сектора (пољопривреда, прерађивачка индустрија и услуге). У овом одељку ће такође бити обухваћене и политике које повећавају диверсификацију и сложеност економије за повећани извоз.

Реформске мере у овим секторима треба да се фокусирају на одрживу производњу и потрошњу, као и на декарбонизацију и модернизацију енергетски интензивних индустрија. Такође се њима може промовисати увођење циркуларности у пословне моделе у смислу употребе ресурса. Мере у пољопривреди треба да буду усмерене ка развоју одрживијих система производње хране са неутралним или позитивним утицајем на животну средину.

III Пословни амбијент и борба против сиве економије

Овим пододељком треба обухватити јавне политике које директно утичу на пословни амбијент (нпр. регулаторне и административне реформе укључујући област јавних набавки, смањење трошкова пословања укључујући парафискалне намете, унапређење имовинских права, извршење уговора, приступ финансијским средствима, подршка МСП итд.), политике о субвенцијама и државној помоћи, приватизација, реструктурирање предузећа у државној својини и корупција. Јавне политике које за циљ имају смањење сиве економије би, такође, требало обухватити овим делом.

IV Истраживање, развој и иновације и дигитална трансформација економија

Овим пододељком треба обухватити јавне политике које директно утичу на капацитет привреде/привредних субјеката да апсорбују технологију и да развијају иновације (нпр. јавне инвестиције и подстицаји за приватне инвестиције у истраживање и развој, паметна специјализација и повезивање истраживачких институција и привредних субјеката, подршка МСП у области иновација и др.). Реформе везане за дигиталну трансформацију у складу са приоритетима Европске комисије такође треба укључити у овај пододељак, али се могу укључити и у друге области.

V Реформе у области економских интеграција

Овим пододељком треба обухватити јавне политике које подстичу трговинску интеграцију на нивоу региона, Европске уније и света (политике које за циљ имају интеграцију у глобални ланац вредности, инвестициону политику, квалитет инфраструктуре, безбедносне стандарде, склапање или продубљивање трговинских споразума, реформе царинског система, уклањање техничких препрека за трговину, извоз и промоцију инвестиција итд.).

Посебну пажњу треба посветити реформама које произилазе из регионалне економске интеграције (Регионално економско подручје, укључујући ЦЕФТА-у).

VI Образовање и вештине

Овим пододељком треба обухватити јавне политике за јачање приступа и квалитета образовања, обуке и доживотно учење на свим нивоима. То обухвата свеобухватне реформе образовног система од предшколског до терцијарног, унапређење стицања основних вештина у предшколском и општем образовању, повећање степена образованости становништва и подстицање одговарајуће понуде релевантног знања, вештина и компетенција, укључујући и дигиталне вештине, за тржиште рада (нпр. развој стручног образовања и обуке, и промовисање система за учење кроз рад). Посебну напомену би требало ставити у вези са обезбеђењем дигиталних вештина одговарајућим усавршавањем наставника и дигиталним образовањем. Такође треба укључити као референцу и најновија PISA (Међународни програм процене ученичких постигнућа) и, где је то могуће, PIAAC (Програм међународног оцењивања компетенција одраслих) рангирања.

VII Запосленост и тржиште рада

Јавне политике које промовишу запошљавање на квалитетним пословима, једнаке могућности и приступ тржишту рада и фер услове рада треба обухватити овим пододељком. У контексту пандемије вируса COVID-19, у овом одељку је такође потребно дати информације о краткорочним програмима рада који су уведени како би се ублажио утицај пандемије на тржиште рада. То обухвата стимулисање тражње за радом, побољшање продуктивности и запошљивости кроз унапређивање функционисања тржишта рада, активну подршку запошљавању, ефикасне јавне службе за запошљавање, социјални дијалог, инспекторат за рад уз ефикасну примену правила о раду на целој територији, као и решавање проблема високе незапослености и неактивности, посебно када је реч о младима, женама и дугорочно незапосленима, као и онима који су најосетљивији на тржишту рада.

VIII Социјална заштита и инклузија, укључујући здравствену заштиту

Овим одељком треба обухватити јавне политике којима се модернизују системи социјалне заштите како би пружали делотворну, ефикасну и адекватну заштиту у свим фазама живота, уз рад на социјалном укључивању, промовисању једнаких могућности и превазилажењу неједнакости и сиромаштва, нарочито у погледу утицаја кризе изазване вирусом COVID-19. То обухвата адекватну подршку за активирање и приходе за (ре)интеграцију на тржиште рада и у друштво, као и одрживост и адекватност пензијских система и приступ квалитетним услугама као што су рано образовање деце, бригаа о деци, становање, здравствена заштита и есенцијалне услуге и дугорочно збрињавање.

Овај одељак обезбеђује процену и обухвата релевантне реформске мере везане за универзалност здравственог осигурања, доступност, адекватност и приступачност услуга здравствене заштите, као и одрживост финансирања здравственог система.

6. ТРОШКОВИ И ФИНАНСИРАЊЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ

У овом поглављу треба да буде дат резиме трошкова и извора финансирања структурних реформи у одељку 5.3 и табелама у Анексу 10а и 10б, тј. да ли се финансирају из буџета, средствима екстерних зајмодаваца, или средствима екстерних донатора. Треба навести укупан износ и оквирне проценте за сваки извор. Укупан троша би требало такође упоредити са претходним Програмом. Треба навести и који тип мера доминира у Програму (инфраструктурне/административне/законодавне/директна бесповратна средства (грантови)/програми кредитних гаранција). У случају финансирања из буџета, потребно је укратко објаснити како је обезбеђен фискални простор за финансирање реформи у буџету и у буџетској прогнози.

7. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧИВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА (МАКС. 1 СТР.)

Укљученост и учешће свих актера неопходни су да би се осигурало власништво Програма, и омогућио напредак у спровођењу препорука и реформи. У овом поглављу, стога, треба објаснити институционални процес израде и усвајања Програма економских реформи, као и консултација са јавношћу.

Овај одељак треба да садржи информације о следећем:

- која су министарства и агенције учествовали у процесу и како је координатор усклађивао различите интересе;
- како су регионалне и локалне власти учествовале у изради програма и у спровођењу ранијих препорука и преузетих обавеза;
- када је програм представљен парламенту и који је био исход дискусије;
- како су вођене консултације са социјалним партнерима (удружењима послодаваца и синдикатима) и цивилним друштвом у изради Програма и у којој мери су њихови коментари уважени.

Поред објашњења датих у овом поглављу, потребно је да у Анексу 2 буду укључени писани прилози добијени од цивилног друштва и екстерних заинтересованих страна.

Ово поглавље не треба да буде дуже од једне стране.

НАПОМЕНА: Није довољно само навести информације о претходно обављеним екстерним консултацијама о другим домаћим стратегијама, агендама и програмима. **Програм треба да буде предмет посебних екстерних консултација, док заинтересованим странама треба дати прилику и довољно времена за давање коментара на нацрт ЕРП.**

АНЕКС 1: ТАБЕЛЕ КОЈЕ ТРЕБА ДА СЕ НАЛАЗЕ У ПРОГРАМУ ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ И ЊИХОВО АЖУРИРАЊЕ¹²

Табела 1а: Макроекономски изгледи

	ESA шиф- ра	Год. X-2	Год. X-2	Год. X-1	Год. X	Год. X+1	Год. X+2
		Висина (€)	Стопа промене				
1. Реални БДП по тржишним ценама	B1*g						
2. БДП по тржишним ценама	B1*g						
Компоненте реалног БДП-а							
3. Приватна потрошња	P3						
4. Државна потрошња	P3						
5. Бруто инвестиције	P51						
6. Промене у залихама и нето набавка драгоцености (% БДП-а)	P52+ P53						
7. Извоз робе и услуга	P6						
8. Увоз робе и услуга	P7						
Допринос реалном расту БДП							
9. Финална домаћа тражња							
10. Промене у залихама и нето набавка драгоцености	P52+ P53						
11. Спољнотрговински биланс робе и услуга	B11						

¹²У табелама, ознаке година (година X+/-n) које означавају програмски период заменити конкретним годинама, где је X година у којој је рок за подношење Програма.

Табела 1б: Кретање цена

		Год. X-2	Год. X-1	Год. X	Год. X+1	Год. X+2
1. Дефлатор БДП-а	%, МГ					
2. Дефлатор приватне потрошње	%, МГ					
3. Хармонизовани индекс потрошачких цена (HICP)	%, МГ					
4. Промена индекса потрошачких цена (CPI)	%, МГ					
5. Дефлатор јавне потрошње	%, МГ					
6. Дефлатор инвестиција	%, МГ					
7. Дефлатор извозних цена (роба и услуге)	%, МГ					
8. Дефлатор увозних цена (роба и услуге)	%, МГ					

Табела 1в: Кретања на тржишту рада

	ESA шифра	Год. X-2	Год. X-2	Год. X-1	Год. X	Год. X+1	Год. X+2
		Ниво	Стопа промене				
1. Становништво (у хиљадама)							
2. Становништво (стопа раста у %)							
3. Становништво радног узраста (број лица) ¹³							
4. Стопа партиципације							
5. Запосленост, број лица ¹⁴							

¹³Узрасна група 15-64 године

¹⁴Запослено становништво, према дефиницији домаћег концепта у националним рачунима

6. Запосленост, часови рада ¹⁵							
7. Запосленост (стопа раста у %)							
8. Запосленост у јавном сектору (број лица)							
9. Запосленост у јавном сектору (раст у %)							
10. Стопа незапослености ¹⁶							
11. Продуктивност рада, према броју лица ¹⁷							
12. Продуктивност рада, према часовима рада ¹⁸							
13. Зараде и накнаде запосленима	D1						

¹⁵Дефиниција у националнимрачунима

¹⁶Хармонизована дефиниција, Еуростат; нивои

¹⁷Реални БДП по запосленом лицу

¹⁸Реални БДП по часу рада

Табела 1г: Секторски биланси

% БДП-а	ESA шифра	Год. X-2	Год. X-1	Год. X	Год. X+1	Год. X+2
1. Нето дате/узете позајмице у односу на остатак света	B.9				опцио но	опци оно
од чега:						
– Биланс робе и услуга						
– Биланс примарног дохотка и трансфера						
– Биланс капиталних трансакција						
2. Нето дате/узете позајмице приватног сектора	B.9/ EDP B.9					
3. Нето дате/узете позајмице општег нивоа државе						
4. Статистичко одступање			опци оно	опци оно	опцио но	опци оно

Табела 1д: БДП, инвестиције и бруто додата вредност

	ESA шифра	Год. X-2	Год. X-1	Год. X	Год. X+1	Год. X+2
БДП и инвестиције						
<i>Висина БДП-а по садашњим тржишним ценама (у домаћој валути)</i>	B1g					
Учешће инвестиција (% БДП-а)						
Раст бруто додате вредности, процентуалне промене у сталним ценама						
1. Пољопривреда						
2. Индустија (осим грађевинарства)						
3. Грађевинарство						
4. Услуге						

Табела 1ђ: Кретања у екстерном сектору

У милионима евра, уколико није другачије наведено	Год. X-2	Год. X-1	Год. X	Год. X+1	Год. X+2
1. Биланс текућих трансакција (% БДП-а)					
2. Извоз робе					
3. Увоз робе					
4. Спољнотрговински биланс					
5. Извоз услуга					
6. Увоз услуга					
7. Биланс услуга					
8. Нето примљене камате из иностранства					
9. Остали нето факторски приход из иностранства					
10. Текући трансфери					
11. Од чега из ЕУ					
12. Биланс текућих трансакција					
13. Стране директне инвестиције					
14. Девизне резерве					
15. Спољни дуг					
16. Од чега: јавни					
17. Од чега: деноминовано у страним валутама					
18. Од чега: доспело за отплату					
19. Курс у односу на EUR (крај године)					
20. Курс у односу на EUR (годишњи просек)					
21. Нето девизна штедња (редови 21-25: у процентима БДП-а)					
22. Домаћа приватна штедња					

23. Домаће приватне инвестиције					
24. Домаћа јавна штедња					
25. Домаће јавне инвестиције					

Табела 1е: Индикатори одрживости

	Димензија	Год. Х-5	Год. Х-4	Год. Х-3	Год. Х-2	Год. Х-1
1. Биланс текућих трансакција	% БДП-а					
2. Нето међународна инвестициона позиција	% БДП-а					
3. Удели на извозним тржиштима	%, мг					
4. Реални ефективни курс ¹⁹	%, мг					
5. Номинални јединични трошкови рада	%, мг					
6. Кредитни ток у приватном сектору	% БДП-а					
7. Дуг приватног сектора	% БДП-а					
8. Дуг општег нивоа државе	% БДП-а					

¹⁹Објаснити коришћену методологију (дефлатори, пондерисање обимом трговине и др.)

Табела 2а: Буџетски изгледи општег нивоа државе

	ESA шифра	Год.	Год.	Год.	Год.	Год.	Год.
		X-2	X-2	X-1	X	X+1	X+2
		Ниво	% БДП-а				
Нето позајмице (B9) по подсекторима							
1. Општи ниво државе	S13						
2. Централни ниво државе	S1311						
3. Ниво власти федералних јединица	S1312						
4. Локална самоуправа	S1313						
5. Фондови социјалног осигурања	S1314						
Општи ниво државе (S13)							
6. Укупни приходи	TR						
7. Укупни расходи ²⁰	TE						
8. Нето дате/узете позајмице	EDP.B9						
9. Расходи на камату	EDP.D4 1						
10. Примарни резултат ²¹							
11. Једнократне и друге привремене мере ²²							
Компоненте прихода							
12. Укупни порези (12 = 12а+12б+12ц)							
12а. Порези на производњу и увоз	D2						
12б. Текући порези на доходак и имовину	D5						
12ц. Порези на капитал	D91						
13. Доприноси за социјално осигурање	D61						
14. Доходак од имовине	D4						
15. Друго (15 = 16-(12+13+14)) ²³							

²⁰Коригован за следећи ток по основу свопова, тако да је TR-TE = EDP.B9.

²¹Примарни резултат се израчунава као (EDP.B9, ставка 8) плус (EDPD41 + FISIM приказан као међуфазна потрошња, ставка 9).

²²Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита.

²³P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (осим D.91).

16 = 6. Укупни приходи	TR						
Информативно: Пореско оптерећење (D2+D5+D61+D91-D995) ²⁴							

Табела 2а (наставак):

	ESA шифра	Год.	Год.	Год.	Год.	Год.	Год.
		X-2	X-2	X-1	X	X+1	X+2
		Ниво	% БДП-а				
Изабране компоненте расхода							
17. Колективна потрошња	P32						
18. Укупни социјални трансфери	D62 + D63						
18а. Неновчани социјални трансфери	P31 = D63						
18б. Социјални трансфери осим неновчаних	D62						
19 = 9. Расходи на камату	EDP.D4 1						
20. Субвенције	D3						
21. Бруто инвестиције	P51						
22. Друго (22 = 23- (17+18+19+20+21)) ²⁵							
23 = 7. Укупни расходи	TE ²⁶						
Информативно: Зараде и накнаде запосленима у јавном сектору	D1						

²⁴Укључујући оне које наплаћује ЕУ и укључујући корекцију за ненаплаћене порезе и доприносе за социјално осигурање (D995), где је то случај.

²⁵D.29+D4 (осим D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8

²⁶Коригован следећим током по основу свопова, тако да је TR-TE = EDP.B9.

Табела 26: Буџетски изгледи општег нивоа државе

	ESA шифра	Год.	Год.	Год.	Год.	Год.	Год.
		X-2	X-2	X-1	X	X+1	X+2
		Ниво	у милијардама националне валуте				
Нето позајмице (B9) по подсекторима							
1. Општи ниво државе	S13						
2. Централни ниво државе	S1311						
3. Ниво власти федералних јединица	S1312						
4. Локална самоуправа	S1313						
5. Фондови социјалног осигурања	S1314						
Општи ниво државе (S13)							
6. Укупни приходи	TR						
7. Укупни расходи ²⁷	TE						
8. Нето узете/дате позајмице	EDP.B9						
9. Расходи на камату	EDP.D4 1						
10. Примарни резултат ²⁸							
11. Једнократне и друге привремене мере ²⁹							
Компоненте прихода							
12. Укупни порези (12 = 12а+12б+12ц)							
12а. Порези на производњу и увоз	D2						
12б. Текући порези на доходак и имовину	D5						
12ц. Порези на капитал	D91						
13. Доприноси за социјално осигурање	D61						
14. Доходак од непокретне имовине	D4						
15. Друго (15 = 16-(12+13+14)) ³⁰							

²⁷Коригован за следећи ток по основу свопова, тако да је TR-TE = EDP.B9.

²⁸Примарни резултат се израчунава као (EDP.B9, ставка 8) плус (EDPD41 + FISIM приказан као међуфазна потрошња, ставка 9).

²⁹Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита

³⁰P.11+P.12+P.131+D.39+D.7+D.9 (осим D.91).

16 = 6. Укупни приходи	TR						
Информативно: Пореско оптерећење (D2+D5+D61+D91-D995) ³¹							

---

³¹Укључујући оне које наплаћује ЕУ и укључујући корекцију за ненаплаћене порезе и доприносе за социјално осигурање (D995), где је то случај.

Табела 2б (наставак):

	ESA шифра		Год.	Год.	Год.	Год.	Год.	Год.
			X-2	X-2	X-1	X	X+1	X+2
			Ниво у млрд. националне валуте					
Изабране компоненте расхода								
17. Колективна потрошња	P32							
18. Укупни социјални трансфери	D62 + D63							
18а. Неновчани социјални трансфери	P31 = D63							
18б. Социјални трансфери осим неновчаних	D62							
19 = 9. Расходи на камату	EDP.D4 1							
20. Субвенције	D3							
21. Бруто инвестиције	P51							
22. Друго (22 = 23- (17+18+19+20+21) ³²)								
23 = 7. Укупни расходи	TE ³³							
Информативно: Зараде и накнадезапосленима у јавном сектору	D1							

Табела 3: Расходи општег нивоа државе по функцијама

Процент БДП-а	COFOG шифра	Год. X-2	Год. X-1	Год. X	Год. X+1	Год. X+2
1. Опште јавне услуге	1					
2. Одбрана	2					
3. Јавни ред и безбедност	3					
4. Економски послови	4					
5. Заштита животне средине	5					
6. Послови становања и заједнице	6					
7. Здравство	7					
8. Рекреација, култура и	8					
9. образовање	9					

³²D.29+D4 (осим D.41)+D.5+D.7+D.9+P.52+P.53+K.2+D.8³³Коригован за следећи ток по основу свопова, тако да је TR-TE = EDP.B9

10. Социјална заштита	10					
11. Укупни расходи (ставка 7 = 23 у Табели 2)	ТЕ					

Табела 4: Кретање дуга општег нивоа државе

Процент БДП-а	ESA шифра	Го д. Х-	Го д. Х-	Го д. Х	Год. Х+ 1	Го д. Х
1. Бруто дуг ³⁴						
2. Промена учешћа бруто дуга						
Доприноси промени бруто дуга						
3. Примарни резултат ³⁵						
4. Расходи на камату ³⁶						
5. Ефекат реалног раста						
6. Ефекат инфлације						
7. Прилагођавање стања и промена дуга (stock-flow adjustment)						
од чега:						
- Разлике између готовинске и обрачунске основе ³⁷						
- Нето акумулација финансијских средстава ³⁸						
од чега:						
- Приходи од приватизације						
- Ефекти вредновања и др. ³⁹						
Информативно: Имплицитна каматна стопа на дуг ⁴⁰						
Остале релевантне променљиве						
8. Ликвидна финансијска средства ⁴¹						
9. Нето финансијски дуг (9 = 1 - 8)						

³⁴Као што је дефинисано у Уредби 3605/93 (није појам из ESA).

³⁵Уп. ставку 10 у табели 2.

³⁶Уп. ставку 9 у табели 2.

³⁷Где је то релевантно, може се направити разлика између расхода на камату, других расхода и прихода.

³⁸Где је то релевантно, може се направити разлика између ликвидних средстава, средстава у трећим државама, предузећа под контролом државе, и котираних и некотираних средстава.

³⁹Где је то релевантно, може се направити разлика између промена услед кретања девизног курса и операција на секундарном тржишту.

⁴⁰Као изведена мера се користе расходи на камате подељени са нивоом дуга из претходне године.

⁴¹AF1, AF2, AF3 (консолидовани по тржишној вредности, AF5 (уколико су котирани на берзи; укључујући акције узајамних фондова).

**Табела 5:
Цикличнакретања**

% БДП-а	ESA шифра	Год. X-2	Год. X-1	Год. X	Год. X+1	Год. X+2
1. Реални раст БДП-а (%)	B1g					
2. Нето позајмице општег нивоа државе	EDP.B .9					
3. Расходи на камату	EDP.D .41					
4. Једнократне и друге привремене мере ⁴²						
5. Потенцијални раст БДП-а (%) ⁴³						
Доприноси:						
- рад						
- капитал						
- укупна факторска продуктивност						
6. Производни јаз						
7. Циклична компонента буџета						
8. Циклично прилагођени биланс (2-7)						
9. Циклично прилагођени примарни биланс (8-3)						
10. Структурни биланс (8-4)						

Табела 6: Одступање од претходног Програма

	Год. X-2	Год. X-1	Год. X	Год. X+1	Год. X+2
1. Раст БДП-а (% поена)					
Претходни					
Садашњи					
Разлика					
2. Нето позајмице општег нивоа државе (% БДП-а)					
Претходни					
Садашњи					
Разлика					
3. Бруто дуг општег нивоа државе (% БДП-а)					

⁴²Позитиван знак значи једнократне мере за смањење дефицита.

⁴³Док се не постигне договор о методу производне функције, државе могу да користе своје податке (SP).

Претходни					
Садашњи					
Разлика					

Табела 7: Дугорочна одрживост јавних финансија

Процент БДП-а	2007.	2010.	2020.	2030.	2040.	2050.	2060.
Укупни расходи							
<i>од чега:</i> расходи везани за године живота							
- Расходи за пензије							
- Социјалне пензије							
- Старосне и превремене пензије							
- Остале пензије (инвалидске, породичне)							
- Професионалне пензије (уколико припадају општем нивоу државе)							
- Здравство							
- Дуготрајна нега (<i>раније је била укључена у здравство</i>)							
Расходи за образовање							
Остали расходи везани за године живота							
Расходи на камату							
Укупни приходи							
<i>од чега:</i>							
доходак од имовине							
приходи од трговине							
накнаде, концесије итд.							
од доприноса за пензијско осигурање (или доприноса за социјално осигурање, уколико је то случај)							
Средства резервног пензијског фонда							
<i>од чега:</i> консолидована средства јавног пензијског фонда (средства без државних обавеза)							
Претпоставке							
Раст продуктивности рада							
Реални раст БДП-а							
Стопа партиципације мушкараца (20-64 год.)							
Стопа партиципације жена (20-64 год.)							

Општа стопа партиципације (20-64							
Стопа незапослености							
Становништво узраста 65+ у укупном становништву							

Табела 7а: Индиректне обавезе

% БДП-а	Год. Х-1	Год. Х
Државне гаранције		
<i>Од чега: везано за финансијски сектор</i>		опционо
Друге потенцијалне обавезе		
Раст индиректних обавеза због мера везаних за кризу изазвану вирусом COVID-19.		

**Табела 8: Основне претпоставке о екстерном економском окружењу
на ком се заснива програмски оквир**

Пожељно је да ова табела буде укључена у сам Програм; уколико то не буде случај, ове претпоставке треба доставити Комисији заједно са Програмом.

	Димензија	Год. X-2	Год. X-1	Год. X	Год. X+1	Год. X+2
Краткорочна каматна стопа ⁴⁴	Год. просек					
Дугорочна каматна стопа	Год. просек					
Курс USD/EUR	Год. просек					
Номинални ефективни курс	Год. просек					
Курс у односу на EUR	Год. просек					
Раст светског БДП-а, без ЕУ	Год. просек					
Раст БДП-а у ЕУ	Год. просек					
Раст релевантних страних тржишта	Год. просек					
Обим светског увоза, без ЕУ	Год. просек					
Цене нафте (Брент, USD/барел)	Год. просек					

⁴⁴Уколико је потребно, само техничка претпоставка.

Табела 9: Изабрани индикатори запослености и социјалне политике⁴⁵

	Извор података	Год. X-2	Год. X-1	Год. X	Год. X+1	Год. X+2
1. Стопа партиципације на тржишту рада (%), укупна(20-64 год.)						
- мушкарци						
- жене						
2. Стопа запослености (%), укупна (20-64 год.)						
- мушкарци						
- жене						
3. Стопа незапослености (%), укупна						
- мушкарци						
- жене						
4. Стопа дугорочне незапослености (%), укупна						
- мушкарци						
- жене						
5. Стопа незапослености младих (15-24 год.) (%), укупна						
- мушкарци						
- жене						
6. Млади (15-24 год.) који нису запослени и нису укључени у образовање или обуку (NEET), у %						
7. Лица која су рано прекинула школовање, у % (дефиниција Еуростата)						
8. ПИСА рејтинг (Међународни програм процене ученичких постигнућа)						
9. РИАС рејтинг (Програм за међународну процену компетенција одраслих)						
10. Стопа партиципације у раномобразовању и васпитању						

⁴⁵С обзиром на неуједначену доступност података и различите дефиниције које се користе за индикаторе, државе треба да користе податке Еуростата у случајевима када су доступни. У случају података из домаћих или међународних извора, уз сваки индикатор у фусноти треба навести како је дефинисан. У случају да нема података за одређени индикатор, проверити да ли би били доступни подаци за неки сличан индикатор и навести то. Препоручује се да година X буде X = 2017. У случају да нема података за годину 2017, у одговарајуће колоне се уносе доступни подаци за претходне године (2016, 2015). За све индикаторе, у табелу се уносе вредности, а не међугодишња промена вредности, као што је случај у неким другим табелама

11. GINI коефицијент						
12. Неједнакост расподеле дохотка S80/S20 (Income quintile ratio)	e					
13. Расходи за социјалну заштиту у % БДП-а	e					
14. Расходи за здравство у % БДП-а	e					
15. Стопа ризика сиромаштва пре социјалних трансфера, % становништва	e					
16. Стопа сиромаштва (навести који подаци су доступни за вашу државу)						
17. Јаз сиромаштва (навести који подаци су доступни за вашу државу)						
Други показатељи који се користе у Прегледу социјалних показатеља ЕУ (EUSocialScoreboard)						
18. Реални кориговани бруто расположиви доходак домаћинства (GDHI) – по глави становника у PPS (стандард куповне моћи) (Индекс 2008=100)						
19. Утицај социјалних трансфера (осим пензија) на смањење сиромаштва						
20. Лично пријављена неиспуњена потреба за медицинском негом						
21. Ниво дигиталних вештина појединаца (% лица са укупним дигиталним вештинама на основном или напреднијем нивоу)						

Табела 10а: Утврђивање трошкова структурне реформе: (НАЗИВ РЕФОРМЕ) (у ЕУР) (Попунити по једну за сваку реформу)

Година	Плате	Роба и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални расходи	Укупно
Година X					
Година X+1					
Година X+2					

Методолошко објашњење табеле:

- Само „додатни трошкови“ треба да се обрачунају у табели. То значи да треба да се обрачунају само они трошкови који не би настали уколико се реформа не би спроводила. На пример, уколико постојећи запослени раде на спровођењу реформе, њихове плате не би требало да се урачунавају.
- Табела се бави само директним трошковима првог нивоа који се односе на реформу. У случају да реформа може да се спроведе без додатних трошкова, у сва поља у табели требало би да се унесе „0“ (нула). У случају да реформа генерише последице првог нивоа на приходној страни јавних финансија (на пример, повећање буџетских прихода или повећање доприноса за пензиони фонд), то би требало да буде објашњено и квантификовано у фусноти уз табелу.
- Утврђивање трошкова би требало да се спроведе за трогодишњи период, при чему ће година X бити прва година у оквиру Програма, односно 2020. година.
- Уколико се реформа састоји од више активности, потребно је израдити подтабелу за сваку од њих као улазну информацију за збирну табелу која показује утврђене трошкове структурне реформе у целини – ове подтабеле не морају да буду укључене у Програм.
- Категорија „плате“ и утврђивање трошкова за исту се састоји од трошкова за плате које треба да се исплате за ангажовање додатних запослених који су неопходни за спровођење структурне реформе. При утврђивању трошкова додатних запослених потребно је да се узме у обзир не само број новозапослених већ и њихове квалификације, као и повећања плата постојећих запослених. Требало би да се примењују стандардизоване плате за различите категорије новозапослених. Таква табела стандардизованих трошкова не мора да буде укључена у Програм. Уколико стандардизовани трошкови нису доступни или не могу да се примене у овом случају, може да се користи мишљење стручњака.
- Категорија „добра и услуге“ и утврђивање трошкова за исту се састоји од следећих категорија трошкова: (i) обуке, (ii) стручног знања, (iii) канцеларијске опреме, (iv) комуналних трошкова (ренте, струје, превоза). Кад год је то могуће, треба примењивати стандардизоване трошкове за сваку категорију. Таква табела стандардизованих трошкова не мора да буде укључена у Програм. Уколико стандардизовани трошкови нису доступни или не могу да се примене у овом случају, може да се користи мишљење стручњака.
- Категорија „субвенције и трансфери“ и утврђивање трошкова за исту обухвата различите врсте субвенција и трансфера које корисник може добити како би спровео структурну реформу. Мишљење стручњака може да се користи за обрачун ове категорије трошкова.
- Категорија „капитални расходи“ укључује капиталне расходе у вези са спровођењем структурне реформе. Мишљење стручњака може да се користи за обрачун прогнозираних расхода у оквиру ове категорије трошкова.
- Категорија „укупно“ је збир свих категорија у три колоне.

Табела 106: Финансирање структурне реформе: (НАЗИВ РЕФОРМЕ) (у ЕУР) (Попунити по једну за сваку реформу)

Година	Буџет централног нивоа државе	Локални буџети	Други домаћи извори јавних финансија	ИПА фондови	Друга бесповратна средства	Пројектни кредити	Тек треба да се утврди	Укупно
Година X								
Година X+1								
Година X+2								

Методолошко објашњење табеле:

- Табела би требало да пружи преглед извора средстава за финансирање укупних трошкова структурне реформе обрачунатих у Табели 10а.
- Категорија „буџет централног нивоа државе” укључује средства која би реално требало да буду обезбеђена из буџета централног нивоа државе из домаћих јавних прихода или из позајмица у виду финансијских кредита. За годину X, средства су заиста опредељена у буџету усвојеном за ову годину.
- Категорија „локални буџети” укључује средства која би реално требало да буду обезбеђена из буџета на нивоу испод централног нивоа, регионалном и/или општинском нивоу.
- Категорија „други домаћи извори јавних финансија” такође укључује средства која би реално требало да буду обезбеђена из других домаћих извора јавних финансија (поред прихода буџета централног нивоа државе и локалних буџета), попут доприноса за здравствени и пензиони фонд.
- Категорија „ИПА фондови” укључује средства која би реално требало да буду исплаћена из средстава ИПА фондова.
- Категорија „друга бесповратна средства” укључује средства која би реално требало да буду исплаћена у виду бесповратних средстава свих мултилатералних и билатералних донатора; то не укључује ИПА фондове.
- Категорија „пројектни кредити” укључује средства која би реално требало да буду исплаћена од стране иностраних мултилатералних и билатералних зајмодаваца у виду пројектних кредита. Финансијске кредите не треба укључивати овде, већ у оквиру „буџета централног нивоа државе”.
- Категорија „тек треба да се утврди” квантификује део средстава која су неопходна за спровођење структурне реформе о којој је реч, а за која извор(и) финансирања тек треба да буду утврђени. Та категорија би требало да се рачуна као резидуал између категорије „укупно” и збира категорија за све већ познате изворе финансирања за структурну реформу о којој је реч.
- Категорија „укупно” је збир свих категорија и мора да буде једнака категорији „укупно” у табели 10а за сваку годину појединачно.

Табела 11: Извештавање о спровођењу структурних реформи из ЕРП за 2020.-2022. годину (Попунити по једну за сваку реформу)

	Назив и број реформе	Фаза спровођења реформе (1-5) ⁴⁶
Активности планиране за 2020. Годину	1	
	2.	
	3.	
Опис спровођења и објашњење уколико је спроведена делимично или није спроведена	1.	
	2.	
	3.	

Коментар: свака учесница може добровољно да пружи додатне табеле и топлотне карте којима се извештава о спровођењу реформи на централном нивоу⁴⁷, иако оне не би требало да буду део самог Програма. Оне могу да буду засноване на табелама и мапама из ОЕЦД Инструмента за праћење за Програма.

⁴⁶0=нема спровођења; 1=спровођење се припрема; 2=почетни кораци су предузети; 3=спровођење је у току са одређеним почетним резултатима; 4=спровођење је унапредовало; 5=потпуно спроведено

⁴⁷Комисија неће прихватити табеле које извештавају о спровођењу мера на нивоу ентитета.

АНЕКС 2: Екстерни доприноси ЕРП за 2021.-2023. Годину

Овај Анекс би требало да обухвати информације о процесу консултација са екстерним заинтересованим странама, укључујући Народну скупштину, локалну и регионалну управу, социјалне партнере и цивилно друштво. Сви доприноси би требало да буду укључени у овај анекс Програма.